

HANKKEEN VMO 18:00/2016 LAUSUNTO (VM:n Lausuntopyyntö VM/267/03.01.00/2016)**PORTUGALISSA ASUVAN ELÄKELÄISEN NÄKÖKULMA SUOMEN JA PORTUGALIN VÄLISEEN VEROSOPIMUSNEUVOTTELUUN**

Muutin Portugaliin terveydellisistä syistä yli 40 vuoden työrupeaman jälkeen. Haluan tuoda teille neuvottelijoille ja päättäjille muutamia eläkeläisen näkökulmia, jotka ilmeisesti ovat hukkuneet median hehkuttamassa ja osin virheellisesti argumentoimassa keskustelussa Portugalissa asuvista ”veropakolaisista”

Aluksi case-tapauksena oma muuttoni Portugaliin ja siihen liittyviä henkilökohtaisia syitä:

Olen kärsinyt pitkään vaikeasta ihopsoriasiksesta, joka myöhemmin laajeni myös nivelpsoriksi. Työelämäni loppuvaiheessa psori oli tuhonnut suurimman osan ihosta ja sormien liikkuvuus oli rajoitettua. Psori rauhoittui kuitenkin biologisilla lääkkeillä ja osa ihoa palautui oireettomaksi. Muutin vuoden kuluttua eläkkeelle siirtymisestä Portugaliin, jossa auringon vaikutuksesta iho ja yleiskunto on pysynyt parempana. Muuton syyt olivat siis terveydelliset. Toki maavalintaan vaikutti myös Portugalin veroporkkana.

Suomessa asuessani oli käynnissä keskustelu vanhusten aiheuttamasta ”terveydenhoitopommista”, joka aiheutuu siitä, että suuret ikäluokat ikääntyvät ja tarvitsevat terveydenhoitopalveluja sekä sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodepaikkoja. Eli eläkeläiset nähtiin ja kai nähdään vieläkin Suomessa vain ”kustannuseränä”. Nyt, kun osa tästä kustannuserästä on muuttanut Portugaliin, heistä tulikin ”veropakolaisia”. Paljon puhutaan myös siitä, että Portugalissa asuvat eläkeläiset käyttävät hyväkseen Suomen verorahoilla ylläpidettyä terveydenhoitojärjestelmää. Medialta on ”unohtunut” kertoa, että Portugalissa asuvat eläkeläiset maksavat Suomeen samat sairausvakuutusmaksut kuin Suomessa asuvatkin ja että Portugalin eläkeläiset hyödyntävät Suomen terveystalvakuutusmaksuja vain Suomessa käydessään, eli huomattavasti vähemmän kuin Suomessa asuvat. Lisäksi monella on erillinen sairausvakuutus. Nämä henkilöt eivät käytä enempää Suomen kuin Portugalinkaan julkisia terveystalvakuutusmaksuja

Olen rakentanut monien muiden eläkeläisten tapaan Suomen hyvinvointia yli 40 vuoden ajan, maksanut veroni Suomeen. Samoin useimpien muiden tapaan olen käyttänyt saamani koulutuksen Suomen rakentamiseksi. Eläkeläisten osalta ei siis voida myöskään sanoa, että olisimme ”väärinkäyttäneet” Suomen ilmaista koulutusjärjestelmää. (Sen sijaan nuorten koulutettujen henkilöiden osalta muutto ulkomaille ja verotulojen menettäminen muiden valtioiden hyödyksi on iso potentiaalinen riski, jos nuorisolle ei ole Suomessa ansiotöitä tai realistisia mahdollisuuksia ryhtyä yrittäjiksi).

Katson, että Portugaliin muuttaneiden eläkeläisten kohtelu veropakolaisina on ihmisarvoa loukkaavaa ja syrjivää. Eläkeläiset tuskin muuttavat Portugaliin pelkästään verotuksen vuoksi. Taustalla on usein terveydelliset syyt kuten minulla. Portugaliin muuttaminen ei ole myöskään rikos, joten mitään ”paettavaa” ei ole

On ymmärrettävää, että Portugalin eläkeläiskysymys on helppo keskustelun aihe, mutta tosiasia on, että Portugalin eläkeläisten rahoilla ei Suomea pelasteta. VM:n laskelmien mukaan ns. 0-veron poistamisen vaikutus Suomen verokertymään on 1-3 miljoonaa euroa. Jos haetaan oikeasti vaikuttavuutta verokertymään, yksi tärkeimpiä asioita on työllisyyden parantaminen. Yleisesti on tiedossa, että se tapahtuu parantamalla yritysten toimintaedellytyksiä sitä kautta työllisyystilannetta. Tiedetään esimerkiksi, että yksi iso ongelma on, että yksinyrittäjät eivät uskalla suorittaa ensimmäistä rekrytointia, vaikka töitä olisikin. Jos kaikki Suomen yritykset rekrytoisivat yhden henkilön, Suomessa ei olisi työttömyyttä. Toinen iso ongelma on, että yrittäminen koetaan hankalaksi, eivätkä ihmiset halua/uskalla ryhtyä yrittäjiksi. Valtio voi vaikuttaa merkittävästi verotuskäytännöin sekä Työ- ja elinkeinoministeriön kehittämistoimin yritystoiminnan tukemiseen, yritysten menestymiseen ja työttömyyden vähentämiseen. Jos työttömyys

saataisiin esimerkiksi puolitettua nykyisestä, sillä olisi ”gigaluokan” vaikutus Suomen verokertymään toisin kuin muutamalla sadalla Portugalin eläkeläisellä.

Tervehdin ilolla hallituksen toimenpiteitä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn parantamiseksi. Ammattiyhdistystenkin on aika herätä Ruususen unesta ja ryhtyä kilpailukyvyn parantamistoimenpiteisiin poteroihin kaivautumisen sijaan. Yhteiskuntasopimus yhdistettynä yrittäjyyden ja työllisyyden edistämiseen ovat niitä toimenpiteitä, joilla Suomi nousee

Alla esitän vielä muutamia näkökulmia, jotka eivät ole olleet tähän asti esillä keskusteluissa:

1. VM:n laskelman mukaan Portugalissa asuvien suomalaisten keskieläke on 3484 euroa/kk ja eläkeläisten määrä liikkuu sadoissa. Näistä varmaankin yli puolet on asunut Portugalissa jo ennen ns. 0-verokäytäntöä. Portugalissa asuvien eläkeläisten, kuten Suomessakin asuvien eläkeläisten joukossa on pieni osa suurituloisia ja suuri enemmistö pienituloisia. Oma veikkaukseni on, että jos eläkkeen saajista erotetaan pois suurituloisen vähemmistö, keskieläke loppuilla tulee olemaan kuta kuinkin sama kuin Suomessa asuvien eläkeläisten keskieläke. Eli yleistys Portugalin ”ökyeläkeveropakolaisista” on sekä virheellinen, että eläkeläisiä halventava ja syrjivä. Kannattaa myös muistaa, että ”ökyeläkeläisetkin” ovat maksaneet työhistoriansa aikana veronsa pääsääntöisesti Suomeen.
2. Muuttaminen Portugaliin ei tule koskaan olemaan volyymiltaan merkittävää. Prosessi ei ole helppo ja vaatii paljon oma-aloitteisuutta ja byrokratian sietokykyä. Henkilöt, jotka eivät ole aikaisemmin asuneet ulkomailla/toimineet kansainvälisissä tehtävissä tuskin lähtevät ”loppumetrieni” seikkailuun.
3. Suomikuva on Etelä-Euroopasta katsoen huomattavasti erilainen kuin Suomesta katsoen. Ensinnäkään Suomea ei juurikaan tunneta. Suomen tunnettuus Etelä-Euroopassa kasvoi jonkin verran finanssikriisin jälkeen, mutta valitettavasti negatiiviseen suuntaan. Aikaisemmin ne, jotka Suomen tunsivat, suhtautuivat Suomeen ja suomalaisiin pääsääntöisesti uteliaan positiivisesti. Finanssikriisin jälkeen on valitettavasti toisin: Suomi-kuvaan on tullut negatiivisia piirteitä. Toivottavasti mitään peruuttamatonta ei vielä ole tapahtunut.
4. Portugalissa asuvien ei-portugalilaisten EU-kansalaisten eläkkeiden verotuskysymystä ei koeta ongelmana Portugalissa eikä muissa Euroopan maissa. Lisäksi saamieni tietojen mukaan Portugalin 0-veropolitiikan saldo on ollut positiivinen. Kannattaisi ehkä suhtautua asiaan siten, että Euroopan (ml. Suomen) eläkeläiset ovat tehneet omaehtoista avustustyötä Portugalissa ja auttaneet omalta osaltaan Portugalia selviämään kriisistään ilman uutta lisätukipakettia.
5. Kysymys, jota Suomen kannattaa pohtia erityisen tarkoin on, kannattaako ottaa 1-3 miljoonan euron lisäverokertymän vuoksi riskejä, jotka saattavat aiheuttaa maiden välisissä suhteissa moninkertaisia ongelmia valtioiden väliseen yhteistyöhön ja yritysten väliseen yhteistyöhön.
6. Tavallisen suomalaisen oikeustajun näkökulmasta 0-verokohtelu tuntuu varmaan epäoikeudenmukaiselta. Toisaalta, kuten kohdasta 2 näkyy, lähtijöitä ei ole pilvin pimein nyt eikä jatkossa ja muuton taustalla on yleensä jokin muu kuin 0-vero, aika usein terveydelliset tekijät, kuten minulla. Jos tarkastellaan asioita kansalaisen oikeustajun näkökulmasta, äkkiä tulee mieleen muutamia volyymiltaan paljon eläkeläiskysymystä suurempia asioita, esim.
 - a. Miksi Suomi muiden EU-maiden tapaan pitää yllä järjestelmää, jossa EU:n työntekijöiden/virkamiesten palkka on huomattavasti korkeampi kuin kansallisissa tehtävissä toimivien virkamiesten ja lisäksi verotus on todella merkittävästi alhaisempi kuin kansallinen verotus ja siihen vielä lisäksi veroton asumistuki + muut kulukorvaukset. Tämä kaikki johtaa käytännössä verottomaan palkkaan, joka kuitenkin kasvattaa isoa eläkekertymää. Samaa kategoriaan kuuluvat EIB, YK jne. Vaikutus on monta kertaluokkaa suurempi kuin Portugalin eläkeläisten. Perusteluksi ei riitä, että se on EU-tasoinen käytäntö.

Samaan tapaan Portugalin 0-verosopimus on ymmärtääkseni EU-tasoinen. Lisäksi kansallisella tasolla toimivat virkamiehet ovat yhtä pätevää joukkoa kuin EU:n, EIB:n, YK:n jne virkamiehet. Miksi siis kansallisesti toimivat virkamiehet ja EU:n virkamiehet asetetaan eri asemaan?

- b. Miksi sallitaan joustavat ja ylisuuret palkat ja muut korvaukset johtajasopimuksissa (niin yksityisissä yrityksissä, kuin valtion omistamissa yrityksissä), joskus vieläpä niin, että ansiot pysyvät ylisuurina vaikka yrityksen tulos olisi kuralla). Portugalissa asuvien eläkeläisten sopimuksen irtisanomisen verovaikutus olisi suunnilleen suuryrityksen ”keskipalkkaisen” toimitusjohtajan palkan suuruinen.
- c. Miksi sallitaan ammattiliitoille verottomuus myös pääomatulojen osalta? Lehtitietojen mukaan ammattiliitoille on kertynyt tätä kautta n. 40 miljardin omaisuusmassa. Onko oikeudenmukaista, että nämä kartuttavat omaisuutta samaan aikaan kun työntekijämäärä vähenee ja työttömyys kasvaa. Liitot eivät ole olleet käytännössä kovin kiinnostuneita Suomen kilpailukyvyn parantamisesta eivätkä näin ollen työttömyyden kasvusta.
- d. Kuten VM:n laskelmat kertovat, Portugalin verosopimuksen poistamisen verovaikutus Suomelle olisi haarukassa 1-3 miljoonaa euroa/vuosi. Riippuen laskelmista, vuosilomien ”synkronoinnilla” teollisuuden n. 5 viikkoa/vuosi-tasoon, saavutettaisiin n. 1-2 miljardin euron vaikutus. Vaikutus olisi siis 1000 kertainen Portugalin eläkekertymään nähden (ja historiasta periytyneet pitkät lomat koetaan teollisuuden piirissä epäoikeudenmukaisina).

Listaa voisi jatkaa vielä jatkaa. Näistä ”epäkohdista” ei juuri puhuta, vaikka niiden vaikutus liikkuu aivan eri ”sfääreissä” kuin Portugalin eläkeläisten. En sano tätä siksi, että haluaisin romuttaa vallitsevia käytäntöjä, vaan siksi, että tämä Portugalissa asuvien eläkeläisten verotusasia on nostettu jostain syystä Suomessa (toisin kuin muissa maissa) paljon merkitystään suuremmaksi kysymykseksi.

On ollut mielenkiintoista havaita, että Portugalilaiset toivottaa EU:n eläkeläiset tervetulleeksi maahan ja näkevät, että eläkeläiset tuovat maahan lisätuloja ja verokertymää kulutuksen kautta, vaikka eivät maksaisikaan veroja. Mielelläni näkisin, että Suomikin panostaisi verotuksenkin kautta siihen, että kenelläkään eläkeläisellä ei olisi tarvetta lähteä Suomesta. Nythän puhutaan paljon työn verottamisen keventämisestä, mikä varmaan on oikean suuntainen ajatus. Jos kuitenkin eläkkeiden verotus pysyy nykyisellään, taitettu indeksi säilytetään ja suurempien eläkkeiden ”raippavero” säilytetään, eläkeläisten asema Suomessa verrattuna työssä käyviin nähden edelleen heikkenee. Voisiko Suomikin nähdä päivätyönsä tehneet eläkeläiset potentiaalisina kuluttajina, jotka tuovat kulutusverojen kautta valtiolle lisätuloja vaikka maksaisivat nykyistä vähemmän veroa eläkkeestään?

YHTEENVETO

Edellä olevaan viitaten näkisin, että tarvetta nykyisen verosopimuksen irtisanomiseen tai uudistamiseen ei ole ainakaan verokertymän näkökulmasta. Se ei auta Suomea mihinkään ja aiheuttaa enemmän haittaa maiden väliselle yhteistyölle kuin siitä on hyötyä. Uskoisin, että Portugalin viranomaiset eivät hypi tasajalkaa riemusta, jos sen täytyy tehdä Suomen kanssa erillissopimus. Paras ratkaisu olisi siis, että nykyistä sopimusta ei irtisanota eikä muuteta.

Jos kuitenkin sopimus jostain syystä halutaan irtisanoa, sen tulisi koskea vain uusia muuttajia ja heidän verokäytäntöjään. Toivon, että Suomen päätöksentekijät ymmärtävät, että monet Portugalissa asuvat suomalaiset ovat tehneet Portugalin päässä pitemmän aikavälin sitoumuksia nykyisten sopimusten puitteissa. Osa on hankkinut esimerkiksi asunnon ja hakenut siihen lainaa paikalliselta pankilta. Jos verosopimus nyt irtisanottaisiin yksipuolisesti, siitä seuraisi ongelmia lainoja ottaneille. Asiakkaan tilanne muuttuisi merkittävästi pankin kannalta ja pankki voi irtisanoa lainasopimuksen. Silloin asunto saatetaan joutua myymän pikaisesti, todennäköisesti siinä tapauksessa tappiolla. Mahdollista on myös, että asunto jää myymättä, kuten monet muut asunnot tällä hetkellä Portugalissa. Siitä taas voi pahimmillaan seurata henkilökohtainen vararikko. Tämä ei toivottavasti ole se tavoite, johon verosopimuksen irtisanomisella tähdätään eikä ole kenenkään edun mukaista, ei edes Suomen tai Portugalin verottajan. Toivoisin siis, että nykyisiä sopimuksia kunnioitetaan ja jos tarvetta muutoksille nähdään, ne koskisivat vain uusia muuttajia. Tällöin sitoumusten taustalla oleva verotuksen ennustettavuus säilyisi eläkeläisten kannalta eikä myöskään Portugalin ja Suomen tarvitse tehdä muutoksia nykyisiin sopimuksiin.

Jos sopimus irtisanoaan ja uutta sopimusta neuvotellaan (siis toivottavasti silloin vain uusia muuttajia koskien), eräänlainen kompromissi kaikkien osapuolten kannalta voisi olla seuraava:

- Koska ns. 6 kk:n säännön mukaan asuinvaltio on Portugali jos Portugalissa asutaan yli 6 kk/vuosi. Tällöin Portugali voisi verottaa eläkeläisiä 50% vuotuisesta eläkkeestä ja Suomi 50%. Ratkaisu voisi olla win-win-win Suomen valtion, Portugalin valtion ja yleisen oikeustajun kannalta. Teoriassa tasapuolisin tapa olisi jakaa verotusoikeus vuosittain todellisen asumisajan perusteella, mutta sellaisen himmelin hallinta on käytännössä mahdotonta ja syö paljon resursseja.
- Suomen kannalta veroja maksetaan Suomessa olon maksimin (6kk) mukaan. Ja kun eläkeläiset pysyvät Portugalissa, riskit paluumuuton seurauksena kasvavista terveydenhoitokustannuksista pienenevät.
- Toisaalta Portugalin ei tarvitse muuttaa (ainakaan merkittävästi) käytäntöjään: Mahdollinen 0-verostatus, jos sitä on haettu, kohdistuu 50%:n eläkkeeseen ja kun se poistuu, Portugalilla on verotusoikeus puolikkaaseen eläkkeestä. Lisäksi riski siitä, että eläkeläiset muuttavat takaisin Suomeen, pienenee (eli kulutuksen kautta syntyvät verotulot pysyvät Portugalissa).
- Yleisen (Suomen) oikeustajun kannalta tuntuu luonnolliselta se, että verojen maksu tapahtuu fifty/fifty-periaatteella, koska asuminenkin jakaantuu kahden maan välille. Suomen kannalta tilanne on käytännössä ”parempi” kuin edellä on kuvattu: Eläkeläiset ovat käytännössä Suomessa uskoakseni 1-3 kk/vuosi, ja ovat näin ollen rasittamatta Suomen terveydenhoitojärjestelmää 9-11 kk/vuosi, mutta maksavat silti sairausvakuutusmaksua 12 kk/vuosi. Myös Portugalin kannalta käytännön tilanne on ”parempi”: Eläkeläiset ovat tuomassa kulutuksen kautta verokertymää Portugaliin käytännössä 9-11 kk/v (joka on linjassa Portugalin 0-verolinjan verokertymätavoitteen kannalta).
- Yleisen oikeustajun kannalta eläkkeiden verotuksessa ei ole tarvetta myöskään erotella yksityissektoria ja julkista sektoria. Sama 50%/50%-käytäntö voitaisiin soveltaa kaikkiin. Itse asiassa en tiedä, mistä nykyinen erottelu yksityisen sektorin ja julkisen sektorin välillä on peräisin
- Vielä yksi win olisi se, jos Portugalin eläkeläiset tätä kautta saisivat ”synninpäästön” Suomen kansalaisten ja viranomaisten silmissä ja voisivat viettää vanhuuden päiviään ja hoitaa terveyttään ilman syyllistymistä ”veropakolaisuuteen”